

Het ambitieniveau bepaalt de leerlijn

Wat levert vroeg Engels op?

Vroeg vreemdetalenonderwijs (vvtto) Engels vanaf groep 1 is *booming business*. Ten onrechte verwachten scholen vaak dat de leerlingen automatisch een hoger niveau halen met Engels vanaf groep 1 dan met alleen Engels in het basisonderwijs (Eibo) in de groepen 7 en 8. Voor een goed rendement is meer nodig dan het aanschaffen van een methode en een start vanaf de kleuters.

Marianne Bodde-Alderlieste
(m.bodde@wxs.nl) is
docente en trainer
vakdidactiek Engels
aan vvtto-pabo de
Marnix Academie

Als docente en trainer in vakdidactiek Engels zie ik veel basisscholen die vroeg vreemdetalenonderwijs (vvtto) Engels (ook wel 'vroeg Engels' genoemd) recentelijk hebben ingevoerd of willen invoeren. De scholen beginnen meestal enthousiast met het aanschaffen van een – voor *de leerkracht* schijnbaar gebruiksvriendelijke – 'totaalmethode' Engels voor groep 1 tot en met groep 8, voordat ze heldere doelen hebben gesteld en een visie op vvtto hebben ontwikkeld. De aanname is dat met een methode het vak Engels in de school geborgd is en dat automatisch een hoger eindniveau wordt bereikt dan met alleen Engels in de groepen 7 en 8. Dat deze aanpak niet altijd succesvol is, blijkt uit het feit dat de laatste tijd scholen bij onze opleiding aankloppen met de vraag: we hebben een methode, we zijn begonnen met vroeg Engels, maar hoe nu verder in de midden- en bovenbouw? In dit artikel schets ik een aanpak om het rendement van vroeg Engels te verbeteren.

Rijp en groen vvtto

Op dit moment is het aantal scholen dat met Engels start in de kleutergroepen zelfs weer groter dan de 15% (1 op de 7 scholen) die in

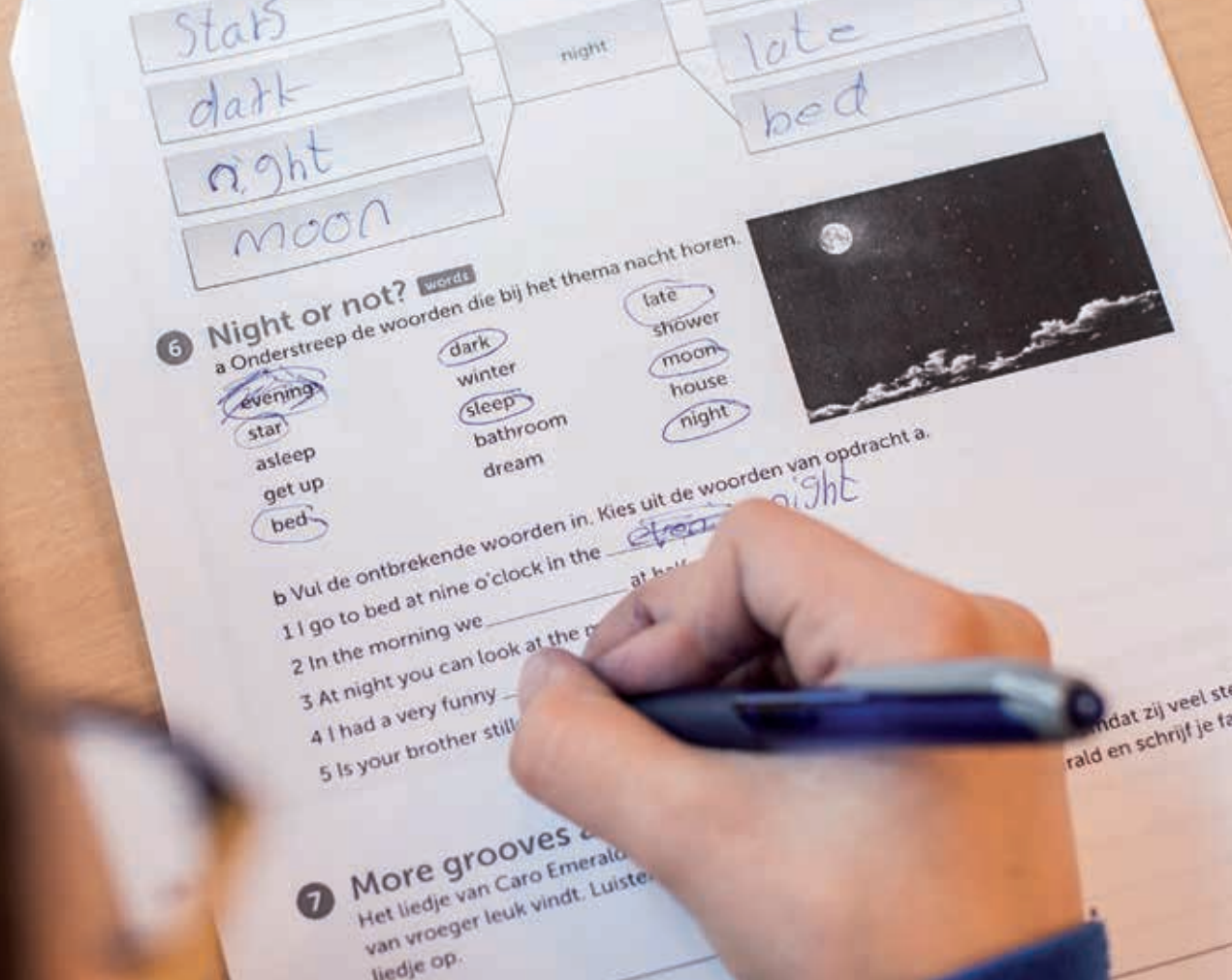
2011 met een vorm van vroeg Engels bezig was (SLO, 2011). Daarmee nemen de verwarring en de bandbreedte alleen maar toe: er wordt 'rijp en groen vvtto' aangeboden. *Groen*: een paar keer per week leuke Engelse liedjes zingen, meebewegen en opdrachtjes uitvoeren. *Rijp*: vanaf groep 1 bewust toewerken naar kwalitatief goed vvtto, met de bijbehorende consequenties zoals minimaal één uur per week Engels, een bewuste keuze voor aanpak en didactisch repertoire in kleuterklassen, midden- en bovenbouw en contact met het voortgezet onderwijs (vo).

De wisselende kwaliteit van vvtto wordt bevestigd door onderzoek (Corda, Philipsen & De Graaff, 2014, p. 131): leerlingen van sommige vvtto-scholen blijken gemiddeld soms zelfs lager te scoren dan leerlingen van scholen met alleen Engels in de groepen 7 en 8! Dat mag natuurlijk niet het resultaat zijn van acht jaar Engels. Om er zeker van te zijn dat de leerlingen na acht jaar Engels wel op een hoger niveau uitkomen dan met Eibo, pleit ik ervoor om eerst ambitieniveau en doelen vast te stellen en pas daarna daarop afgestemd lesmateriaal te kiezen.

Leerlingen van sommige vvtto-scholen blijken gemiddeld soms lager te scoren dan leerlingen van scholen met Eibo

Figuur 1 Niveaus van het ERK

Wilbert van Woensel

Het Europees Referentiekader

Omdat de ambitieniveaus zijn gekoppeld aan het Europees Referentiekader voor de talen (ERK), volgt hier korte informatie over het ERK. Dit is een vastgesteld Europees raamwerk waarin niveaus van de moderne vreemde talen worden beschreven waarmee je taalniveaus in verschillende landen met elkaar kunt vergelijken. Figuur 1 (zie p. 12) laat de zes niveaus zien voor de vijf taalvaardigheden *lezen*, *luisteren*, *gesprekken voeren*, *spreken* en *schrijven*. Deze vaardigheden worden in de basisschool opgebouwd en in de eindexamens voor de moderne vreemde talen getoetst.

Vier ambitieniveaus voor vto

Ik schets hier vier ambitieniveaus die je met vroeg Engels kunt bereiken in groep 8:

- 1 kerndoelen Engels basisonderwijs;
- 2 standaard vto;
- 3 tweetalig primair onderwijs;
- 4 tussenniveau, tussen kerndoelen en standaard vto.

Voor de basisschool biedt een bewuste keuze voor een ambitieniveau een leidraad voor de doorlopende leerlijn van Engels gedurende de gehele schoolloopbaan. Bijkomend voordeel is dat het vo hiermee kan worden geïnformeerd over het uitstroomniveau in groep 8. Door verzwaring van het kernvak Engels in het vo neemt de druk op basisschool en onderbouw vo toe. Daardoor komt het steeds vaker voor dat

vo-scholen aan po-scholen vragen wat ze aan Engels doen en of ze hun leerlingen beter kunnen voorbereiden op het vo. Zonder ambitieniveau kan de vto-school wel doorgeven met welk lespakket is gewerkt, maar dat geeft nog geen informatie over de niveaus die de leerlingen bereiken voor *lezen*, *luisteren*, *gesprekken voeren*, *spreken* en *schrijven*.

1 Kerndoelen Engels basisonderwijs

Het eerste en 'laagste' ambitieniveau is het kerndoelniveau. Alle basisscholen moeten voldoen aan de wettelijke kerndoelen Engels uit 2006. Figuur 2 laat zien dat deze kerndoelen in vier zinnen zijn neergelegd en dat het gaat om communicatief Engels.

Acht jaar Engels op de basisschool levert hoger rendement

Kerndoel 13

De leerlingen leren informatie te verwerken uit eenvoudige gesproken en geschreven Engelse teksten.

Kerndoel 14

De leerlingen leren in het Engels informatie te vragen of geven over eenvoudige onderwerpen en zij ontwikkelen een attitude waarbij ze zich durven uitdrukken in die taal.

Kerndoel 15

De leerlingen leren de schrijfwijze van enkele eenvoudige woorden over alledaagse onderwerpen.

Kerndoel 16

De leerlingen leren om woordbetekenissen en schrijfwijzen van Engelse woorden op te zoeken met behulp van het woordenboek.

Figuur 2 Kerndoelen Engels basisonderwijs

	vmbo	havo	vwo
Luisteren en begrijpen	A1	A2	A2 / B1
Interactie	A1	A2	A2 / B1
Lezen en begrijpen	A1	A2	A2
Schrijven	A1	A1 / A2	A2

Figuur 3 Taalvaardigheidsniveaus van de standaard vvt

A1 is globaal het streefniveau van deze kerndoelen. Je bereikt het met Eibo in de groepen 7 en 8. Sommige scholen beginnen al in groep 5 of groep 6 met Engels om er zeker van te zijn dat alle leerlingen de kerndoelen halen. Vroeg Engels vanaf groep 1 om de kerndoelen te halen lijkt dus zonde van de tijd. Beter kun je goed Eibo in de bovenbouw aanbieden.

2 De standaard vvt

Het tweede ambitieniveau is de landelijke 'standaard vvt'. Deze kwaliteitsstandaard is ontwikkeld door het Europees Platform als richtlijn voor scholen die vvt goed willen aanbieden, met kwaliteitscriteria waar de school mee kan werken. Het uitstroomniveau is hoger dan dat van de kerndoelen en afhankelijk van de capaciteit van de individuele leerling. Figuur 3 laat zien welke niveaus dat kunnen zijn voor de taalvaardigheden.

A1, het eindniveau voor toekomstige vmbo-leerlingen, omvat meer onderwerpen en vakonderdelen dan de reguliere kerndoelen voor Eibo. Zo biedt de standaard hun een betere start in het vo dan Eibo.

Uitgangspunt is dat de leerlingen acht jaar lang minimaal één uur Engels per week krijgen (320 uur totaal), ononderbroken. Uit onderzoek blijkt dat minder dan één uur Engels per week geen hoger rendement geeft dan bijvoorbeeld de kerndoelen. Enkele criteria uit de standaard:

- De *leerlingen* werken in het Engels aan thema's en vaklessen (zie figuur 4). Ze leren Engels door Content and Language Integrated Learning (CLIL), van 'kleuterclil' tot vakgericht taalonderwijs Engels in de bovenbouw (Bodde-Alderlieste & Schokkenbroek, 2011). Er is veel interactie en veel kindtijd waarin de leerlingen zelf Engels toepassen;
- De *leerkracht* houdt rekening met verschillen:

opdrachten worden bijvoorbeeld op verschillende niveaus uitgevoerd. Het hoogste streefniveau is een combinatie van A2 en B1. B1 is ook het eindniveau havo. Het profiel van de leerkracht vvt is dan ook anders dan dat van de leerkracht Eibo: de leerkracht vvt volgt nascholing gericht op niveau B2;

- De *school* heeft een coördinator Engels en een ononderbroken leerlijn Engels. Taalvorderingen worden bijgehouden in diverse rapportagevormen, er wordt samengewerkt met regionale vo-scholen en er is een beleidsplan voor de borging van vvt in de school. Goed leiderschap is ook belangrijk voor het slagen van vvt.

Met de standaard vvt wordt een hoger leerlingniveau bereikt dan met Eibo. De standaard brengt een verschuiving met zich mee van lessen Engels (kerndoelen) naar lessen in het Engels (CLIL).

3 Tweektalig primair onderwijs

Het derde en hoogste ambitieniveau is tweektalig primair onderwijs (tpo). Het ministerie heeft tpo als pilot toegestaan aan een beperkt aantal scholen, alleen voor Engels. Nu is dit dus nog geen optie, maar als het experiment succesvol blijkt, is tpo in de toekomst wellicht voor meer scholen mogelijk.

In 2014 zijn achttien basisscholen een vijfjarige onderzoeksperiode gestart voor tpo, geflankeerd door wetenschappelijk onderzoek. Ze geven 30 tot 50% van hun onderwijs in het Engels, vanaf groep 1 (zie: www.rijksoverheid.nl). Voor deze scholen is tpo een logische keuze. Zo heeft de Violen school in Hilversum een tpo-stroom naast de reguliere stroom en de internationale afdeling, om tegemoet te komen aan de vraag van ouders met kinderen die niet voor internationaal onderwijs in aanmerking komen.

Tweektalig basisonderwijs is een pilot waarvan het eindniveau nu nog niet bekend is. Het is aannemelijk dat minimaal de doelen van de standaard vvt worden gehaald.

4 Tussenniveau

Het vierde ambitieniveau is een niveau dat hoger ligt dan de kerndoelen en lager dan de standaard vvt. Afhankelijk van de populatie, positie en mogelijkheden van de school biedt de start met een tussenniveau de mogelijkheid om

Vroeg Engels vanaf groep 1 om de kerndoelen te halen lijkt dus zonde van de tijd

1-4 Thematical education Themes such as: numbers, colours, animals, etc. (kerndoelen TULE)	5-6 Creative subjects (Drama, Music, Physical Education, Arts & Crafts)
	7-8 Humanities (Geography, History, Biology, Technology)

Figuur 4 Voorbeeld van CLIL in de basisschool

Het keurmerk Marnix TalenT-school

Het keurmerk *Marnix TalenT-school* wordt toegekend op drie niveaus

Kenmerken keurmerk: 3 x G:

1. *Gekwalificeerde* docenten
2. *Geïntegreerde* lessen
3. *Gebruikt* in internationale activiteiten

	Gekwalificeerd	Geïntegreerd	Gebruikt	Keurmerk
Fase 1 – eind jaar 1	x			C
Fase 2 – eind jaar 2	x	x		B
Fase 3 – eind jaar 3	x	x	x	A

Figuur 5 De niveaus van het keurmerk TalenT

inzet en financiële consequenties te spreiden en door te groeien naar de standaard. Uitgangspunt voor dit groeivertoon is de criteria van de standaard *vtto*.

Een voorbeeld: de school bepaalt als streefniveau voor de eerste vier jaar, dat met één uur Engels per week alle leerlingen aan het einde van groep 8 niveau A1+ moeten hebben. Om dit te bereiken start de school met vroeg Engels in de onderbouw en versterking van Eibo in de bovenbouw. Blijkt dit haalbaar, dan wordt doorgegroeid naar de niveaus van de standaard (A1-B1). Elk hoger niveau vereist een hoger aantal lessen. Starten met een tussenniveau is een groeioptie, met de standaard *vtto* als einddoel.

Keurmerken *vtto*

Elke school die vroeg Engels geeft, kan zich *vtto*-school noemen. Om zichtbaar te maken dat scholen met de standaard werken, kunnen ze kiezen uit drie keurmerken *vtto*. Alle drie zijn ze afgeleid van de standaard *vtto* en geaccrediteerd door het Europees Platform. De keurmerken zijn:

- Cedin, drietalig onderwijs in Friesland;
- Earlybird, BOOR Rotterdam;
- TalenT, een keurmerk met drie niveaus waarin een aantal pabo's samenwerken (CHE, Marnix Academie, HAN, Fontys – zie figuur 5).

Scholen die een keurmerk behalen, ontvangen onder andere een certificaat, een bordje voor bevestiging aan de muur en vermelding als erkende *vtto*-school op de site van het Europees Platform.

De keuze van lesmateriaal

Pas als het ambitieniveau gekozen is, kan de zoektocht naar geschikt lesmateriaal beginnen. Zo vereist de standaard *vtto* lesmateriaal van een hoger niveau dan Eibo. Lesmateriaal voor een tussenniveau kan flexibel worden ingezet, bijvoorbeeld door het eerst een paar jaar in een hogere groep te gebruiken en daarna in een lagere groep (Corda et al., 2014). Voor de

ambitieniveaus 2, 3 en 4 ligt het voor de hand om Engelstalige lespakketten te kiezen waarin met CLIL wordt gewerkt. Dit hoeft niet noodzakelijkerwijs eenzelfde methode te zijn voor alle groepen. Er is een ruime keuze aan lesmateriaal voor kleuters of voor de groepen 1 tot en met 4. Voor de groepen 5 tot en met 8 zijn weer andere methodes beschikbaar. Engelstalig lesmateriaal biedt veel voordelen: het consolideert en ondersteunt de taalvaardigheid van de leerkrachten en maakt het voor hen gemakkelijker om Engels te gebruiken. Dat scheelt niet alleen een vertaalslag maar ook tijd, omdat ze niet zelf allerlei zinnen hoeven te construeren of woorden hoeven op te zoeken. Er is heel veel lesmateriaal beschikbaar: *the sky is the limit*. Mijn advies is om eerst diverse materialen uit te proberen, voordat ze worden aangeschaft.

Conclusie

Als basisscholen bewuste ambities hebben en het rendement vaststellen dat ze willen bereiken met *vtto*, dan levert acht jaar Engels op de basisschool een duidelijk hoger rendement op dan Eibo in alleen de groepen 7 en 8. In dit artikel schets ik vier ambitieniveaus; twee daarvan (de niveaus 2 en 4) leiden tot verhoging van het rendement. Deze ambitieniveaus hebben consequenties voor de leerling, de leerkracht, de school en de aansluiting met het vo. Pas als duidelijk is wat de school met *vtto* wil bereiken, is het zinvol om lesmateriaal te zoeken: *niet het les-pakket bepaalt de leerlijn, maar het ambitieniveau*. ●

LITERA TUUR!

- Bodde-Alderlieste, M.J., & Schokkenbroek, J. (2011). *Engels in het basisonderwijs. Kennisbasis vakdidactiek*. Groningen: Noordhoff.
- Corda, A., Philipsen, K., & Graaff, R. de (2014). *Handboek *vtto*: Engels op de basisschool*. Bussum: Coutinho.
- Thijs, A., Tuin, D., & Trimbois, B. (2011). *Engels in het basisonderwijs: Verkenning van de stand van zaken*. Enschede: SLO. (download)

Mediasuggesties

- Europees Referentiekader voor de talen: <http://www.erk.nl>
- Keurmerk TalenT: <http://www.marnixonderwijscentrum.nl/marnix-onderwijscentrum/kenniscentrum/vroeg-engels.aspx>
- 'Standaard *vtto*' (mei 2011): <http://www.europeesplatform.nl/vtto/vtto-engels/kwaliteit/>